

Ekoplagát - medzinárodná súťažná prehliadka vydaných plagátov s tematikou ochrany prírody a životného prostredia - je prvou, a teda najstaršou takto orientovanou výstavou na svete. V súčasnosti sa celý jeho zbierkový fond (asi 1300 vydaných plagátov) i archív publikovaných materiálov nachádza na Správe NP Malá Fatra v Gbeľanoch.

Retrospektívnu výstavu Ekoplagát '78 - '93 sme pripravili k Európskemu roku ochrany prírody ENCY 1995. Výstavný súbor tvorí 160 plagátov z 37 krajín sveta (medzi ktorými sú zaniknuté i novovzniknuté štáty a Rada Európy). Naším cieľom bolo v spätnom historickom pohľade v charakteristických črtách predstaviť ekoplagát a jeho premeny, sledovať environmentálne myslenie. Jeho prudký vývoj a premeny odrážajú rastúcu naliehavosť problému. V rôznych krajinách a kultúrach má svoje špecifické podoby, meniace sa priority a filozofiu prístupu.

Kolekcia je zostavená podľa krajín. V časovom postupe zachytáva ich účasť na jednotlivých ročníkoch. Zameriava sa na tie aktivity, ktorými výrazne alebo osobito prispeli k vývoju ekoplagátu. Vychádzali sme z ich myšlienok, posolstiev, postojov, informácií, výchovných programov. Z ich tvorivého, niekedy i novátorsky objavného výtvarného videnia, ktoré podporilo pôsobenie plagátu a ovplyvňovalo ďalší rozvoj disciplíny.

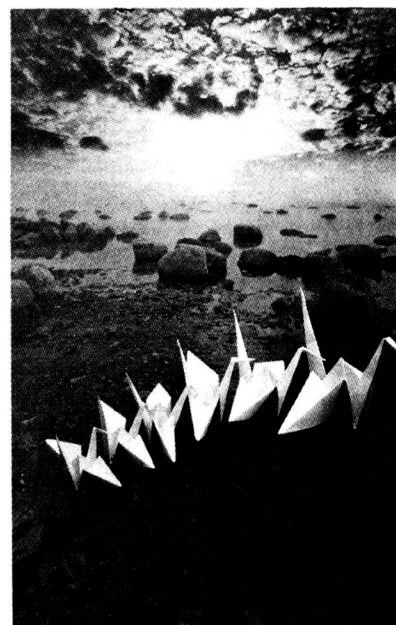
V malej skladačke k 1. ročníku Ekoplagátu r. 1978 Jan Čerovský napísal: "...pre všetky typy plagátu, ktorý je nástrojom výchovy k starostlivosti o životné prostredie, by malo platiť, aby bol i pomôckou estetickéj výchovy. Oboje úzko súvisí. A tiež výchovy etickej: k tomu, aby ľudstvo zaujalo ekologicky zodpovedajúce miesto v biosfére, je nutná nová etika - vo vzťahu k prírode, ale nakoniec (alebo snáď predovšetkým?) v ohľaduplnom a priamo láskyplnom vzťahu človeka k človeku."

V týchto slovách J. Čerovský predvídala všetky aktuálne zmeny, ktoré najmä na prelome 80. a 90. rokov

zaznamenala celá spoločnosť a s ňou ekologicky, či dnes viac aj environmentálne, orientovaná filozofia a výchova. Na jednej strane začína vnímať nedeliteľnú celistvosť života a na strane druhej zdôrazňuje občianske aktivity a postoje. Tieto otázky už nie sú len otázkami ekológov a ochranárov, ale celej society. Začínajú sa nimi zaoberať prírodovedci, filozofi, sociológovia, psychológovia, musia sa nimi zaoberať samotní ekonómovia. Späťne svojimi poznatkami formujú aj ekológiu a environmentalistiku. Dávajú novú tvár aktivitám konkrétneho ochranárskeho zamerania s globálnym pohľadom a novým chápaním miesta a postavenia človeka v celku živej a neživej prírody a jej neustáleho vývoja.

Jednotlivé ročníky Ekoplagátu videli státisíce návštevníkov v našej vlasti, malé kolekcie boli vystavené v Španielsku, Nemecku, Poľsku a v tomto roku v Anglicku. Hodnotiacia retrospektíva je však pripravená po prvý raz.

Zmenu postojov a vývoja spoločnosti v oblasti ekológie predstavuje samotné zameranie ENCY 1995. Jeho program prešiel od predchádzajúcej

M. Haavamägi (Estónsko): Decline?, 1987. Plagát odmenený Cenou riaditeľa ÚŠOP

ochrany chránených území Európy k ochrane európskej prírody ako celku a mimo chránených oblastí. Pripája sa k heslu Mysli globálne, konaj lokálne.

Dana Doricová

Spoločnosť, ako keby na človeku záležalo

Luba Lacinová, Mária Turiničová (zostavovateľky): Zborník prednášok **Spoločnosť, ako keby na človeku záležalo**. Vydalo SZOPK, ZO č. 1 v Bratislave, SOFRON - Centrum environmentálnej výchovy pri Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Bratislava, 1995.

Spoločnosť, ako keby na človeku záležalo bol názov kurzu, ktorý v júli 1994 pripravili v Dubákove SZOPK ZO č. 1 Bratislava a SOFRON - Centrum environmentálnej výchovy pri PRIF UK v Bratislave. Zborník obsahuje prednášky Sary Parkin, Dietera a Johanny Bricke, Jána Kellera a Hany Librovej, ktoré tam odzneli. Dotýkajú sa vzťahu súčasnej ekonomiky a ekológie a ukazujú možné cesty riešenia globálnej environmentálnej krízy. Názov zborníka je voľnou parafrázou podtitulu knihy Ernesta F. Schumachera "Malé je krásne. Ekonomika, ako keby na ľuďoch zále-

žalo.", čo tiež niečo hovorí o charaktere týchto prednášok.

Sara Parkin, environmentalistka z Veľkej Británie, na skromnom priestore podala relatívne obsiahly úvod do zeleného myslenia. Predložila alternatívne koncepcie vývoja a načrtla cesty, ktorými by sa mohla spoločnosť uberať tak, aby sa predišlo hroziacemu ekologickému kolapsu. Základom jej "ekonomiky pre zaplnený svet" je zelený model ekonomického rozvoja, ktorý možno zaradiť medzi teórie nového smeru ekonomického myslenia, nazývaného aj "nová ekonómia". Zelený model ekonomického rozvoja je založený na minimalizovaní vstupu energie, maximálnom udržiavaní všetkých vstupov v kolobehu nového a nového spracovania a na minimalizovaní výstupu, ktorý z kolobehu odchádza ako odpad. Model, ktorý je základom fungovania dnešných ekonomík, je postavený len na meraní jediného článku reťazca - produktu. Ekonomika funguje lepšie, ak sa produkuje viac a horšie, ak sa produkuje menej. Zvýšenie výsledného produktu znamená vložiť viac energie a surovín pri vstupe a nevyhnutne získať viac odpadu a znečistenia pri výstupe.

Z hľadiska zmeny fungovania súčasnej ekonomiky považuje Sara Parkin za dôležité aj alternatívne meranie vývoja spoločnosti, použitie rôznych alternatívnych ukazovateľov, najmä takých, ktorými sa dá sledovať stav životného prostredia na lokálnej úrovni.

K medzníkom vývoja zeleného myslenia na Západe patria podľa nej také myšlienkové systémy, ako napr. * Herodotovo poňatie prirodzených systémov ako sebaregulujúcich systémov, * Huttonovo chápanie Zeme ako jedného makrokozmu, * prístup k prírode indiánskeho náčelníka Seattla, * Suessovo zavedenie a používanie pojmu biosféra, * Vernadského pohľad na život na planéte ako na jeden celok, riadený samotným životom, * Einsteinovo chápanie sveta ako jedného nedeliteľného celku, * Car-

sonovej vplyv chemikálií na životné prostredie, * Lovelockovu hypotézu Gaia, * Naessovu biocentrickú humanistickú filozofiu.

K zelenému mysleniu patrí podľa Sary Parkin aj Georgescu-Roeganova koncepcia entropie v ekonomickej teórii, identifikácia limitov rastu ľudskej aktivity v rámci konečného sveta, ktorú popísal Ehrlich a autori Rímskeho klubu, alebo nová ekonómia ekonómov združených okolo Hermana Dalyho.

Sara Parkin rozoberá aj príčiny vzostupu a pádu zelených hnutí a potrebu vypracovania zelenej stratégie pre zelenú politiku. Za základné zložky zelených hnutí považuje hnutia za životný štýl, nátlakové skupiny, individuálnych spriaznencov a zelené politické strany.

V druhej prednáške sa český sociológ a ekolog Jan Keller zaoberá negatívnymi dôsledkami pragmatického myslenia a konania na životné prostredie. Za obzvlášť nebezpečný preň považuje pragmatizmus v ekonomike. Vzťah ekonómov k ekológii ilustruje takto:

- O prírode uvažuje ekonóm ako o prírodných zdrojoch, podriaďuje ich rovnakým kritériám ako ktorékoľvek iné zdroje a orientuje sa teda podľa ich ceny.

- Vždy existuje problém voľby, nijaké ciele, teda ani ekologické, nie sú absolútne nadradené iným cieľom.

- Je pravda, že ekonomické subjekty môžu podceňovať budúcnosť, resp. môžu nedostatočne predvídať budúce zmeny. Ekonómovia preto odporúčajú počkať si na budúce ceny.

- Ekonóm si nedokáže predstaviť dôvod oceňovania nevzácného zdroja.

Podľa Kellera pragmatizmus celkom programovo z našich úvah vylučuje úvahu o dlhodobějších dôsledkoch nášho konania. Iba nám radí počkať si na tieto dôsledky, čo zatiaľ, bohužiaľ, všetci robíme. Pragmatizmus nemôže inak, než sa snažiť neustále vyčíslovať nevyčísliteľné. Pragmatizmus celkom bežne porovnáva neporovnateľné. Predovšetkým pritom zamieňa dve celkom rozdielne formy bohatstva: bohatstvo prírodné a človekom umelo vytvorené.

V tretej prednáške sa Dieter a Johanna Bricke, aktivisti zelenej politiky v Nemecku, známi i na medzinárodnej úrovni, zaoberali históriou zelenej politiky a zelených hnutí, pričom obsiahli celú škálu praktickej zelenej politiky.

Posledný príspevok v zborníku patrí poprednej českej sociologičke Hane Librovej. Oboznamuje so závermi výskumov dobrovoľnej skromnosti. Dobrovoľnú skromnosť považuje za priaznivú zmenu v spôsobe života ľudí z hľadiska šetrného prístupu k životnému prostrediu. Výsledky svojich skúmaní, ktoré podrobnejšie prezentovala v knihe Pestří a zelení, poukazujú na málo známe, avšak závažný trend zmeny hodnotových orientácií.

Zborník prednášok Spoločnosť, ako keby na človeku záležalo, na pomerne malom priestore podáva základy zeleného myslenia a politiky v populárnej podobe, môže pomôcť pri profilácii a činnosti zelených strán a hnutí na Slovensku.

Ivan Klinec

Eurodiár

Nebýva zvykom recenzovať na stránkach tohto časopisu diáre a kalendáre. Ak v tomto prípade robíme výnimku, je to preto, že EURO-DIARY/EURO-AGENDA 1995, ktorý vydala Rada Európy k Európskemu roku ochrany prírody, je aktuálnym

vademekom či stručným "what is what" v európskej ochrane prírody.

Predhovor k tejto esteticky veľmi pôsobivej publikácii napísali traja vysokí funkcionári Rady Európy: Daniel Tarschys, Ferdinando Albanese a Jean-Pierre Ribaut, pričom najmä slová druhého z nich sú priam osobným vyznaním. Riaditeľ Odboru prostredia a miestnych správ RE tu píše, že